

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
Serisori nefrancate nu se pri-
nesc. — Manuscrisurile nu se
returnează.

INSERATE
se primesc la Administrațiunea în
Brașov și la următoarele:

BIBLIOTECI DE ANUNȚURI:
în Viena: la N. Dukas Nachst.,
Nr. 1. Angenfeld & Emerie Les-
ner. Heinrich Scholok. A. Op-
pelik Nachst. Anton Oppelik.
în Budapesta: la A. V. Gold-
berger. Ekstein Bernat. Iuliu
Leopold (VII Erzsébet-körut).

PREȚUL INSERȚIUNILOR:
o serie garmond pe o colonă
10 bani pentru o publicare. —
Publicări mai dese după tari-
ță și învoială. — RECLAME pe
pagina 2-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXV.

„GAZETA“ iese în fiecare zi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șase luni
12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminică 2 fr. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 2 franci.
Se primumără la toate ofi-
ciile poștale din țară și din
străinătate și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare,
Târgul Inului Nr. 30, etajul
I.: Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 5 cor.
Cu anul în casă: Pe un an
24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei
luni 6 cor. — Un exemplar
10 bani. — Atât abonamentele
cât și inserțiunile sunt a se
plăti înainte.

Nr. 140.

Brașov, Joi 27 Iunie (10 Iulie).

1902.

Declinul și desastrul.

Ultimul period al campaniei memorandiste.

VII.

Voim să înșirăm ađi pe scurt faptele petrecute dela încheierea procesului memorandului până în momentul, când membrii condamnați ai comitetului au fost escortați în închisore de polițiști și de gendarmi.

După cele ce le-am desfășurat în articoli premergători, va înțelege fie-care de ce în aceste două luni, cele mai critice în viața partidului nostru național, s'au petrecut toate așa cum s'au petrecut, și nu altfel.

Am vorbit deja despre consfătuirea intimă, ce a convocat-o președintele comitetului două săptămâni după proces. În această consfătuire s'are cerut cât mai grabnică conchiere a rețetei generale a partidului. A treia parte dintre membrii comitetului s'au fost trași în judecată, s'au au fost achitați. Dacă d'ar erau împiedecați cei condamnați și puși deja sub supraveghiere polițienescă, puteau ceilalți să convõe de urgență conferența, care avea să alegă un nou comitet s'au să întregescă pe cel vechi. Până nu sosise sentința de Curie puteau chiar membrii condamnați să întreprindă acest pas, ce era reclamat cu necesitate de interesele partidului.

Cei ce fusese chemați la sfat nu puteau să ia inițiativa, ci comitetul, urmând avizului lor, avea să stabilească termenul întrunirii marelui conferențe.

S'au mai prevădit în acea consfătuire și cazul vrunei măsuri extraordinare luate de către puterea publică în detrimentul organizațiunii noastre de partid. Pentru acest cas s'au hotărât ca președintele comitetului să conchiere fără cea mai mică întârziere o nouă și mai mare consfătuire confidențială a bărbaților, care să se avizeze la mijlocele de apărare.

care să se avizeze la mijlocele de apărare.

N'a trecut o săptămână și etă că eventualitatea prevădită s'au împlinit. Cu data de 20 Iunie 1894 fișpanul comitatului Sibiu a comunicat „onorabilului presidiu al conducătorilor partidului național român“, că ministrul de interne, prin ordinul prezidențial Nr. 321 dela 16 Iunie, „a interzis funcționarea Reuniunii ce există sub titlul de partid național român“, până-ce conducătorii partidului vor face „statute“, cerând și dobândind aprobarea lor dela ministeriu. Tot de-odată i-s'au dat de scire prezidentului, că comitetul partidului s'au întrerupă orî și ce activitate, fiind-că la din contră se vor lua contra lui cele mai severe măsuri „legale“.

Sosise așa-d'ar momentul fatal, care pretindea cele mai grabnice măsuri de apărare.

Ce s'au întâmplat?

Diarele noastre aflând de atentat au dat alarmă. Într'aceea toți cei ce aveau cunoștință despre cele discutate în consfătuirea din Sibiu așteptau să primescă în fie-care oră avisul de-a fi chemați din nou la o consultare. Au așteptat însă și de și fără ca comitetul să ia nici o măsură fie pentru o nouă consfătuire confidențială, fie pentru întrunirea conferenței partidului.

Trecură astfel aproape șese săptămâni până ce într'o bună dimineață lumea românească fu alarmată de scirea, că prezidentul comitetului a fost deținut de polițiști și gendarmi și a fost în aceeași și escortat la Clușiu. În același timp fură deținuți și transportați în închisore și ceilalți membrii condamnați ai comitetului.

Prin acest act al forței publice membrii condamnați ai comitetului au fost puși în imposibilitate de a mai comunica cu lumea din afară și de a mai lua orî-ce măsură în in-

teresul partidului. Consultare nu s'au ținut, concentrarea dorită nu s'au făcut, conferența partidului n'au fost conchemată și se răspundă la ordinul ministrului, care, declarând partidul nostru de-o simplă reuniune a încercat cu obiceiul s'au de fost inginer să ciunteze viața lui, ca și când ar fi ciuntat un plan de construcțiune.

Un lucru totuși au făcut membrii condamnați ai comitetului în totă tăcerea înainte de a fi duși în închisore. Au ținut adevă ei între ei și cu bărbații lor speciali de încredere, pe la mijlocul lui Iulie 1894 o consultare, în care, se dice, și-a desemnat fie-care câte-un ajutor s'au locțiitor în absență.

Din acești locțiitori provisorici s'au format apoi tovarășia specială a președintelui moștenitori ai comitetului întemnițat.

Se mai dice, că la acea consultare comitetul cu ai s'au ar fi hotărât, ca conferența partidului să fie conchemată de către mandatarii s'au vremelnici la finea lui Septembrie 1894.

Au încununat din nou mormântul lui Iancu!

Acesta este strigătul de alarmă ce'l dau foile șoviniste, cele din provincie mai tare și mai prelung, ér cele din Budapesta mai înfundat și mai pe scurt, de frică să nu dea de veste și lumea cea mare, că în nefericita Transilvanie din fericita Ungarie nu este permis a încorona morminte fără scirea și învoirea stăpânirii.

Mare supărare pe ei, că mormântul lui Iancu a fost din nou împodobit cu semnul pietății, al credinței și al cultului inimii! Lucru de tot straniu!

S'ar crede, că cei ce mai au sentimente de aceste nobile, ar tre-

bui să fie stimați și prețuiți pentru ele, nu însă huliți și urgisiți! Li dore mult pe șovinisti de cinstea ce se face eroului libertății noastre naționale române, fiind-că înțere acțiōnă libertate.

Marea supărare ce li-o cauzază faptul, că cununa, destinată a da expresiune simțului de pietate al tinerimei unui întreg popor a fost dusă érăși la destinația ei, după ce patimile intoleranței au tirit'o pe la cele judecătoria și după-ce s'au convins și judecătorii, că locul ei nu este în camera corpului de delict, din care cauză au și depoiat'o, n'are nici un temei.

Ce era să facă cu acea cunună aceia, căroră li-s'au înapoiat, decât nu să încunune din nou mormântul scump, pe care a'împodobi fu destinată dela început? Puteau ei ore să suprima un semn de pietate cu privire la care prin judecată chiar s'au enunțat, că nu este cuviincios, drept și permis să fie suprimat?

Și-au făcut deci numai datoria.

Alarma de mai sus nu ne pōte surprinde așa-d'ar. Dacă țiarul unguresc din Deva, căruia i-a plăcut a parada cu misiunea culturală maghiară, când cu visita excursioniștilor din Bucuresci, vine acum și strigă, că s'ar fi făcut o demonstrațiune la mormântul „dușmanului națiunii maghiare“ (??) — acesta nu pōte să escite, decât un suris de compătimire a fie-cărui om cu creerii echilibrați.

Și dacă fōia șovinistă „Arad és Videke“ din Arad accentuează la rândul ei cu amărăciune, că d-l Hossu Longin însoțit de d-nii Novacovici și I. Pop a dus cununa la Tebea și a depus'o érăși pe mormântul marelui luptător național, care dorme somnul de veci sub gorunul lui Horia, pentru ca, cum a đis, „s'au triumfeze dreptatea“, — cine pōte fi surprins de acesta? Cine în deosebire se va mai minuna de atâta s'elbă-

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

O oră de repaus.

Intrând în discuție cu un prietin al meu despre tema: prin ce se recrează mai mult omul care lucrăză cu mîntea și care prin mîntea se obosese, am ajuns—conform spiritului timpului—în controversă. El susținea cănd una, cănd alta, eu am susținut și susțin, că numai prin cetire se recrează mai bine și mai cu tignelă mîntea obosită, se cere însă ca lectura, care țiu alegi spre recreare, să nu fie grea, ci ușoră, adecă b'etrână, învechită chiar, căci, Dōmne, cât de bine și frumos au scris b'etrâni noștri!

Și nu ne-am putut împăca. Am rămas însă tot prieteni buni, chiar amici, pre cum sunt toți prietenii și amicii din ziua de ađi: nu primesc unii dela alții nici capacitări, nici învățături, nici esperiențe, decât capacitarea, învățatura s'au esperiența unuia pretinde dela celălalt o abnegațiune cât de mică, s'au chiar numai suprimarea unui caprițiu momentan.

Ne-am despărțit deci în dragoste și pe lângă cele mai căldurose stringeri de mîni, el plecând, eu rămânend acasă singur singurel, și fără nici o jale, fără nici un suspin în peptul meu.

Ei, — gândiam în singurătatea mea,— acum ce să cetesc?

Caut între opurile bibliotecii mele și aflu un jurnal vechi, tipărit cu litere cirile. Titula lui e: „Fōie pentru mîntea, inimă și literatură“, Nr. dela 26 Martie 1839.

Și ce să ved?

Fie-care pagină, fie-care articol din ea, este delicios. Am aflat între altele o vechiă „predicere de vreme“, care sună: „Când măgarul se frēcă tare și scutura d'înd cap, atunci așteptă neūă (zăpadă)“.

Se nimerese și ađi dicerea vechiă!

Resfoind mai departe am aflat și o poesie, care, la părere, persifleză pe șogariul din „predicerea vremei“, și se potrivește forțe mult și în timpul nostru. Mai că m'ăși încerca să o dedic politice lumene de ađi, însă nu o fac, căci nu voesc a obosi cu alusiuni politice pe onor-

etitori, cari de sigur vor căuta recreare mentală în acest foileton.

Mă m'arginesc deci a o retipări întocmai, în ce privesc cuvintele și ritmul poesiei, numai literile ei cirilice le scriu cu litere latine. Etă-o:

„Moldova la an. 1821.“*)

S'au întors mașina lumii, s'au întors cu [capu'n jos.

Și merg toate dinpotrivă, anapoda și [pe dos.

Sórele d'acum r'ésare dimin'eta la apus și apune despre séră, cătră r'ésărit [în sus.

Apele schimbându-și cursul dau s'eu'n [tórca înapoi.

Ca să bată fără milă cu isvórele r'és- [boiu;

S'au smintit, se vede, firea lucrurilor, [ce la cale,

Aflându-se din vecie, urma pravilelor [sale.

S'au schimbat, se vede, și limbile, gra- [țiu lor;

*) „Poesii dintr'ale r'eposatului prof. și par. V. Fabian“.

Că tot una va să dică, de m'eu s'eu [m'eu pogor.

Tōte p'ar'acuma câte se p'area cu nepu- [t'ina,

Eșind astăđi la ivală, vor put' av' cre- [d'ina;

Vreme multă n'au să trecă, ș'au ara plu- [gul pe mare,

La uscat corăbierii nu s'or teme de [necare:

Ce-a să dică atunci pescariul, când în [valpe curg'etore

Li va prinde mreja unu și dihanii [sburătore;

Ce-a să dică v'inatoriul, când în loc de [turture,

Ne ved'end nici câmp, nici codru, va [pușca zodii și stele?

Nătărăule, ce umbli pe a cerului fațadă, [Disu-mi-au er' nópte luna, t'lnind'o la [prom'énadă,

Suma vécurilor scrise pentru tine 'n [acest loc,

S'au deșirat de pe crugul sórelui cel [plin de foc.

Er' de ești vreo comitá*) r'etăcită dintre [stele.

* Cometa.

tecie a simțului uman, când va mai ceti următoarele rënduri cu cari foia maghiară aradană își încheie plângerea asupra aceluia fapt pretins „nepatriotic“ :

„...Dér dreptatea mândriei rassei noastre, când va triumfa? Când va căde mânia națională pe capul vândătorilor?... Cununa este încă tot acolo, (pe mormântul lui Iancu). Gendarmeria, fără a fi provocată în scris, nu cuteză a-o depărta de acolo, ér adminstrația comitatensă nu scie ce să facă!!! Prusianii însă, dēu, sciu ce să facă în astfel de casuri!...“

Care să fie acea „dreptate a mândriei rassei“ la care apelază foia maghiară? Despotismul de rassă?

Pe șovinisti îi dore, că nici sub regimul acelei „dreptăți“ nu se pot cu totul desconsidera legile umanității, după cari se dirige lumea civilisată. Ce se le facem? Pe noi încă multe ne dor din cele ce fac ei fără cale, fără drept și fără să fie controlați nici de gendarm, nici de administrație, nici de alt-cineva.

Crisa pactului. „Atkotmany“ publică următoarea informațiune, ce dice, că o primesce din cercuri foarte bine orientate :

„E lucru notoric, că ministru-president austriac Koerber a încunoscintat pe guvernul unguresc, că are de gând a abdice unele din convențiile comerciale cu străinătatea. Guvernul unguresc stăruie hotărît pentru *teritorul vamal independent*, și cu tôte că ministru-president Coloman Szell ar mai concede ceva, ceilalți miniștri însă sunt implacabili. Din cauza aceasta s'a ținut consiliul de miniștri dela 1 Iulie în Viena presidat de Majestatea Sa. Acest consiliu a durat cinci ore întregi și la urmă — fiind-că Koerber și Szell nici-decât n'au putut să se înțelégă — Majestatea Sa a *prelungit prin cuvântul său regal convențiile comerciale pe timp de un an* și depărtându-se trist, a dis: „Cu mare regret trebuie să esperiez, că zădarnic am domnit“...

„Alkotmany“ se ocupă la loc de frunte cu afacerea pactului dicând, că e foarte probabil, ca după un an să se înființeze teritorul vamal independent în ambele state dualiste.

Wlasics cătră autoritățile superioare bisericesci.

(Maghiarizarea școlilor populare.)

În numărul nostru de ieri revenind asupra ordinului ministrului Wlasics în afacerea maghiarizării instrucțiunii la școlile noastre populare, am arătat monstruositatea lui. Acest ordin a fost adresat nu numai inspectorilor școlari, ci și comitetelor municipale și *autorităților superioare bisericesci*. Circulara prin care ordinul din

cestiune a fost adus la cunoștința acestor autorități este de următorul cuprins :

„În cestiunea rigurosei executări a articolului XVIII din 1879, care dispune învătarea limbei maghiare în școlile populare, am onóre a trimite spre luare la cunoștință și autorităților supreme bisericesci circularul meu, comunicat provisor inspectorilor regesci de școle, cu invitarea să binevoii a provoca pe *învătătorii și autoritățile școlare aflătore, sub cărmuirea d-vostre, ca să observe în mod consciențios dispozițiile legii și ordinațiunile guverniale date în această privință.*“

„Deosebită greutate pun'pe aceea, ca în tôte școlile populare nemaghiare fără distincție de caracter, neștirbit să se țină orele săptămânale satorite în planul de învățământ ministerial pentru *învătarea limbei, scrierei și cetirei maghiare*, ca astfel să se potă așijue scopul fixat în acel plan, adecă, ca *copiii de limbă nemaghiară să-și potă însuși limba maghiară în măsură, ca în acesta limbă să-și potă exprima la înțeles conform împrejurărilor vieții, gândirile lor, mai departe să potă ceti unguresce fluent și să scrie corect.*“

„Cu această ocaziune am onóre a atrage în mod stăruitor atențiunea onoratei autorități supreme diecesane asupra circularului oficial al predecesorului meu de sub nr. 20.301 datat în 28 Maiu 1885, enunțând, că nu numai din respect datorit față de legea sancționată, ci și *din interesul bine înțeles al populațiunii de limbă nemaghiară*, sunt hotărît ca să *execut legea de mare importanță*, esistentă deja de 23 ani.

„Îmi esprim tot-odată și speranța, că pe când cauza nesuccesului învățării limbei maghiare este a-se căuta în puțina rentabilitate a poziției învățătorești, legislația cu prevenire îmi pune la dispoziție, pe baza §-lui 16 al legii XXVI din 1893, suma necesară pentru completarea salariului învățătoreșc la 800 corone și pentru cuincuenale.

Budapesta, 5 Iunie 1902.

Wlasics Gyula m. p.“

Emigrarea Slovacilor în America.

În diarul „Politik“ din Praga, un distins bărbat politic slovac dr. S. publică nisece „*Scrisori din Ungăria*“, în cari tratează cestiunea atât de palpitantă a emigrărilor. Reproducem și noi în traducere numitele scrisori, trimise redacțiunii noastre de însuși autorul :

Slovacul, dice d-l Dr. S., are o ali-pire nemărginită cătră moșia părintescă. Multă silință își dă el în lumea largă, pentru a-și întreține pe ai săi, și a-se puté întorče éráși la ai săi. Numai sub greúa apăsare a împrejurărilor se hotărăse a-se stabili în străinătate. Din timpuri imemoriale obiceiuiuau Slovacii, parte ca coloni stabili, parte spre a-și câștiga pânea, a-se duce în ținuturile de sud, mai fructifere, ale Ungariei. În timpul din urmă direcția pelerinajelor s'a schimbat, departe peste Ocean, — spre America. La 1870 a fost cuprins poporul nostru de frigurile emigrării, cu deosebire cel din comitatele Zemplin, Sáros, Abauj-Torna, Ung și Szepes, cari friguri s'au potențat din ce în ce, până a cuprins tôte straturile populației noastre.

Din tótă Ungaria au emigrat dela 1881 până la 1900, va să dică în timp de 20 ani, prin porturile din Hamburg și Brema . . . . . 372.979. Prin Antwerpen, Amsterdam, Rotterdam . . . . . 87.609. Prin Genua . . . . . 9.501.

Total 470.089.

de persoane spre America. În anul 1900 cifra emigranților din Austro-Ungaria a fost de 114.84, din cari se revine Ungariei suma de 54.767, conform căreia Austro-Ungaria, alătura de Italia, a ajuns cu emigrările în fruntea tuturor statelor europene. Pe noi ne interesază cestiunea, câți din acești emigranți sunt din comitatele slovacesci din Ungaria de nord. În ceea ce urmăză ne vom ocupa cu douăspre-dece din ele și anume cu acelea, în cari elementul slovac este mai tare reprezentat, formând ori majoritatea, ori cel puțin jumătatea populației. Acestea sunt comitatele Árva (Orava), Trencsén (Tren-

șin), Liptó (Liptov), Zólyom (Zvolen), Turóc (Tuck), Nyitra (Nitra), Sáros (Saris), Szepes (Spis), Bars (Tekov), Hont (Hont), Gömör (Gemer), Pozsony (Presporok), cari în anul 1900 numérau la oaltă 2,240.044 suflete și pe cari în ceea ce urmăză pentru scurtime le vom cuprinde sub numirea etnografică „Slovăcimea“.

Deputatul din camera ungară, Rol. Hegedüs, cel mai bun cunoscător ungar al raporturilor de emigrare, care a studiat această cestiune chiar și în America (veđi lucrarea sa respectivă în „Budapesti Szemle“ din 1899) și Ștefan Furdek (veđi volumul III din „Tovarysstvo Ruzomberok“ 1890), unul din cei mai distinși bărbați ai Slovacilor din America, apreciază numărul Slovacilor, cari trăiesc în America, în anul 1899 la circa 160.000 până la 200.000. Dēcă mai adăogăm și pe emigranții din 1899—1901, numărul acestor Slovaci se poté aprecia la un sfert de milion. Totu-și cifra această pare a fi mai mică, decât realitatea, considerând, că numărul emigranților din Ungaria, al căror gros îl formeză Slovacii, în timp de 20 de ani a fost 470.000 și considerând, că numărul lor s'a înmulțit și prin naseri. Cei mai mulți locuiesc în statele de vest ale Americii de nord, în Newyork și în minele Pennsylvaniei.

În tot cazul aceste date ne ofer un prețios criteriu pentru stabilirea cifrei aproximative a emigrărilor din Slovacime.

Cum-că emigrarea se recrutează mai cu sémă din comitatele nord-ostice în preponderanță slovacesci, reiese din următoarele date :

În anii 1869—1890 numărul bărbaților în etate de 21—25 ani a scădut în comitatul Szepes cu 14% în Sáros cu 34% ; numărul celor în etate de 26—30 ani, în Szepes cu 31% , în Sáros cu 44% , în Abauj-Torna cu 22% și așa mai departe. Nu e mirare, că și numărul celor obligați a trage sorți s'a împuținat în mod considerabil.

În raporturile sexurilor s'a remarcat de asemenea o schimbare. Pe cât timp în țéră se vin la 100 bărbați circa 103 femei, în 1890 în comitatul Szepes se veniau 115, Sáros 116, Abauj-Torna 115 femei la 100 bărbați. Cu acestea concurează comitatul Trencinului cu 112 femei la 100 bărbați.

Mai este un moment, care dovedesce emigrarea enormă din aceste comitate, acest moment îl formeză banii trimiși acasă din America. Din cele 7,290,620 franci, trimiși în anul 1896, partea cea mai mare, adecă 6½ milioane se vine pe teritoriul locuit de Slovaci al direcției poștei din Cașovia. Trebuie să mai relevăm în trecăt faptul, că numărul celor, ce s'au întors acasă, este foarte neînsemnat. Relativ la cele 5 comitate din nord-ost s'a constatat, că între 1880—1890 din 75.000 emigranți, nu s'au întors, decât 20.000, adecă cam a patra parte.

(Va urma)

Certă între aliați.

Cetitorii noștri cunesc declararea ministrului frances de esterne Delcassé cu privire la tripla alianță. Delcassé a spus, că Franția a primit garanții dela Italia, că acesta din urmă la nici un cas și în nici o formă nu poté fi mijloc séu ajutor pentru un atac îndreptat în contra Franciei.

Îndată după acesta diarele din Berlin au colportat faima că Italia a pretins, înainte de reînnoirea alianței, garanții formale de la guvernele din Berlin și Viena în cestiunea Tripolisului și în cestiunea balcanică.

Cercurile normative din Roma și diarele italiene declară de nebasată scirea diarelor berlinese, cari prin colportarea faimelor de felul acesta urmăresc scopul de a crea greutateți guvernului italian față cu opinia publică și statele triplei alianțe. Tripolis, dic numitele cercuri italiene, nu aparține sferei de interese a triplei alianțe, ér cu privire la cestiunile balcanice esistă o deplină înțelegere între Austro-Ungaria și Italia.

Tot atât de nebasată e și presupunerea, că guvernul italian ar fi dat lămuriri lui Delcassé privitor la esența triplei alianțe și că avizul ce l'a trimis Prinetti lui Delcassé, ar fi în contradicție cu scopul alianței. Dēcă presupunerea această ar fi întemeiată, atunci guvernul italian ar fi comis păcatul nealeității nu numai față de puterile din tripla alianță, ci și față cu Franția. Cel ce va face o paralelă între declarațiile lui Delcassé și între acele pe cari le-a făcut Prinetti în Maiu, a. c., va afla îndată absurditatea acestei suspiționări. Delcassé a dis, că din lămuririle ce le-a primit din Roma și-a căștigat convingerea, că politica triplei alianțe și în deosebi a Italiei, nici mijlocit, nici nemijlocit nu poté fi periculoasă pentru Franția și că Italia nici odată nu va servi ca mijloc de atac în contra Franciei. Ideea această a variat'o și Prinetti în 23 Maiu când a dis, că tripla alianță rămâne ceea-ce a fost: bastionul cel mai puternic al păcii, și că ea nu impune Italiei nici un obligament prin care s'ar amenința direct séu indirect siguranța Franciei. Cuvintele acestea le-a dis Prinetti, referindu-se la Bülow și Goluchowski.

După tôte acestea guvernul italian nu-și poté suprima mirarea asupra faptului, că din declarațiile amintite se trag în Austro-Ungaria conclusioni cu totul de altă nntură, decât în Maiu, ba se crede în monarchie, că guvernul din Roma ar fi capabil de lucruri necinstite.

Certa această diaristică e ominoasă acum după reînnoirea alianței și în ajunul călătoriei Regelui Victor Emanuel la Petersburg. În cazul cel mai bun, ea denotă ore-care animositate, ca să nu dicem răcelă, între cei trei aliați. Dēcă vom adauga la această și faptul, că pressa francesă celebrează deja de pe acum visita lui Victor Emanuel în Rusia, visită despre care foile parisiene dic, că e o dovadă indirectă de lealitatea sentimentelor de amicitie pe cari Italia le manifesteză republicei francese, — ușor se poté esplica, de ce la Berlin mai ales au făcut sânge atât de réu declarările lui Delcassé, că Italia nu va puté fi căștigată nici-odată pentru ideea unei politice ostile Franciei.

Jubileul regimentului din Clușiu.

(Corespondență part. a „Gaz. Trans.“)

Clușiu, 8 Iulie 1902.

La serbările jubulare ale regimentului de infanterie Nr. 51 a sosit încă de Lună la Clușiu FZM Emil Probst, comandantul corpului XII. din Sibiu, care este în același timp proprietarul regimentului.

Astăzi dimineță a sosit și Ilie Lujerdeanu, eroul veteran, care s'a distins în mod estra-ordinar la ocupația Bosniei, pentru care a fost decorat *cu medalia cea mare de aur*. La gară au eșit spre întâmpinarea lui Lujerdeanu, *trei ofițeri îmbrăcați în paradă*.

Pentru zilele de 8 și 9 Iulie s'a suspendat doliul ordonat în memoria regelui Saxoniei. Mâne, Miercuri, va fi sfințirea steagului, spre care care scop a sosit episcopul Majlath din Alba-Iulia, care fu primit de clerul romano-catolic și de o deputație a ofițerilor. Așa se vede, că au revenit éráși la prima dispoziție, ca steagul să fie sfințit de episcopul Majlath, pe când într'un timp se publicase, că actual sfințirea îl va săvêrși preotul militar *D. Pop*.

Éri a fost prânđ comun la popota ofițerilor, la care a luat parte și generalul Probst. Se observă în oraș mulți ofițeri străini, cari odinioară au servit în regiment.

Astăzi séra la orele 8 va fi conduct cu torțe și musică în față locuinței generalului Probst, a generalului Mörk a episcopului Majlath, fispanului și primarului. Cetățuia va fi feeric luminată. Două musică militare vor cânta. Mâne, Miercuri, va fi liturghie de câmp celebrată de episcopul Majlath și sfințirea stégului. Regimentul va ospéta pe sergentii-majori și pe soldații decorați. Banchetul oficial va avé loc mâne, Miercuri, în sala hotelului „Newyork“. Toastele vor fi stenografate.

Ce zăbavă peste vreme te ține calea
[cerescă
De îngâni cu migăele armonia înge-
[răscă?
Dēcă ești planită nouă, și nu îți tovă-
[rășie
Colindând pe lângă sóre în sistema ce
[se scie,
La depărtarea cădută te întorče pe o
[cale,
Și nu eși nebunesce pe hotarul sferei
[tale.
Cutezător mai aprópe, vei fi ars de multă
[pară
Vei să degeri dimprotivă, de te vei de-
[părta érá.
Étă Aurora vine cu vestminte luminate
Alungând spaimetele nopții peste clime
[depărtate;
Érá stéua Afroditei vèrsând rouă și ré-
[córe
Deschide cu-asale raze porțile sfântului
[sóre.
Éra, nuș'-ce, să mai dică și d'abia numa
[ncepură,
Când un nor venind cu plóae îi spălă
[vorba din gură.“

Delarotă.

Astăzi după amiazi la orele 3 soldații au avut și ei sărbătoare în curtea casarmei. S'au executat dansuri românești și s'a cântat românește. Mâne seară va fi petrecere cu dans pe cetățuie.

Diarul „Ellenzék” anunță sosirea eroului veteran, decorat cu medalia de aur, fără să-i amintescă numele, ca să nu fie silit a spune, că-i Român și că îl cheamă Ilie Lușerdeanu. Eță textual, ce scrie „Ellenzék”:

„Veteranul regimentului. Astăzi dimineață a sosit un erou veteran al regimentului, proprietar al marelui medalii de aur, care și-a dobândit cea mai mare distincție, ce o poate obține un grad inferior, prin eroismul său manifestat la ocupațiunea Bosniei. La sosirea lui au eșit spre întâmpinare trei ofițeri în paradă.”

De altminteri „E—k” este cuprins de o melancolie mare din incidentul acestui jubileu:

„La alte națiuni, dice „E—k”, cu asemenea privilegii poporul și armata se contopesc în una. Pe noi militarii nu ne-au deprins cu ideea, că sunt sânge din sângele nostru, nu ne-au deprins cu ideea, că ne iubesc și că sufletul lor este înrudit cu al nostru. Nu-i auzim vorbind, rugându-se lui Dumnezeu și comandând în limba noastră. nu-i vedem jurând pe constituția noastră. Noi, vai, suntem străini unii pentru alții și cu durere trebuie să privim cum pe steagul, ce se va sfinți, emblema Ungariei este pusă alături cu emblemele provinciilor. Mâne va fi paradă mare militară, va cânta muzica, vor bubui tunurile, va răsună „Gotterhalte”. Noi, Ungurii, însă vom admira numai din depărtare strălucitoarea serbare militară, pentru-că acolo n'avem ce căuta...”

G...

„Pusztulunk, veszünk”...

Așa exclamă cu „patriotică” durere „Egyetértés” dela 8 Iulie într'un articol, vorbind despre emigrări. Se pustiesce și se prăpădesce „națiunea”! Cum nu, când într'o singură lună, în Maiu, au emigrat nu mai puțin de 14,000 nenorociți din Ungaria în America, România și prin alte colțuri ale lumii.

Archișoviniștii dela „E—s” scriu aceea tocmai pe când în Budapesta s'a inaugurat un steg tricolar maghiar, cu destinația de a se trimite Ungurilor emigrați în America. În globul acelu steg au pus țărână luată din locuri memorabile: Pusztaszer, Muncaci, Buda, Mohaci, Vișegrad, Isaszeg... Stegul va fi dus — dice aceeași foie — de-o strălucită deputație peste ocean, s'au rostit discursuri frumoase la serbarea de inaugurare a stegului (Rakosi a vorbit despre crearea a 30 milioane Maghiari — Culeg.) și bărbați distinși au bătut ținte în steg.

Ce folos însă, va dice orî ce om serios cugetător, ce folos de steguri, când într'o singură lună își părăsesc vetrele străbune 14,000 de cetățeni!

De sigur, că toți acești indiviți nenorociți n'au luat lumea n'cap de binele ce l'ar avé în patria lor. Au plecat cu inimile amărîte și cu sufletul întristat de nesfârșitele miserii, ce le întâmpină la tot pasul. N'au mai putut găsi aici alinarea suferințelor; în loc de ocrotire au întâmpinat tratare mașteră, în loc de mângăere hulă și ocară.

Unde ar pute să găsească politica stăpânitorilor țilei un teren mai bogat de emulație în fapte nobile și umane, decât nu în ușurarea sorții poporului nemiluit? De ce miniștrii și gazetarii șovinisti n'au preocupării mai bune, decât iscodirea de planuri, legi și ordonanțe de maghiarizare? Cum cred ei, că vor realiza absurditatea absurdităților: ideea „statului național maghiar unitar”, când înșiși țipă și se vaetă, că poporul băștinaș ia lumea în cap și se duce, se duce în pământ străin, ér pe urmele lui se strecoară în țără acei „cavaleri de industrie”, perciunați și încaftanați, carî uscă și érba pe unde-și pun piciorul? S'eu ddră aceștia sunt elementul cu care Banffy și soți voesc să clădescă „statul național maghiar unitar?”

Nu steg maghiar pentru emigrații din America, ci stegul dreptății, legalității, stegul egalei îndreptății a tuturor cetăț-

tenilor patriei fără deosebire de naționalitate ar trebui să-l înalte șovinisti unguri. Ajutor pentru toți în mod egal, respectarea limbii și naționalității fie-căruia ar trebui să formeze scopul suprem al guvernauților, — și atunci țera va fi tare și fericită și nimeni n'ar mai părăsi-o. Atunci nu s'ar mai scrie nici în foile maghiare: „pusztulunk, veszünk”...

SCIRILE DILEI.

-- 26 Iunie.

Stări deplorabile în Sătmar. Foile unguresci, între cari mai ales „Magyarország” s'a ocupat mult de stările administrative deplorabile din comitatul Sătmarului. Nu mai puțin decât 178 de cercetări disciplinare s'au deschis contra funcționarilor dela administrație pentru neglijarea oficiului, abuzuri de putere și alte nelegiuiri. Contra vice-spanului Nagy László s'au pornit noue cercetări disciplinare, contra unui fisolgăbirău 11 și contra protonotarului 4 etc. Sub cercetare au fost puși mai toți solgăbirii, notari și primarii. — Minunată administrație! Și tot se mai miră foile unguresci, că poporul în nemulțumirea s'a își ia băta și straița și plécă unde vede cu doi ochi. Comitatul Sătmaru e locuit în mare parte de Români.

Mișcarea studențimii române. Foile șovine din Budapesta dau éráși năvală asupra tinerimei universitare române. Calărind pe scirea, că studenții români din Viena, Budapesta și Clușiu vor trimite o delegație la București, pentru-ca să se înțelégă cu tinerii bucureșteni asupra atitudinii lor în congresul din Budapesta, numitele foi fac și din acesta cap de acușatie la adresa tinerimei noastre, pe care o numesc „antipatriotică” și „antimaghiară”. — Dér Ludwig și alții ai lor n'au cutrierat toate universitățile, ca să câștigate aderenți în congresul din Septembrie pentru ideea grupării după state? Și cine i-a condamnat pentru acesta? Șovinisti noștri sunt nervoși de câte-orî aud ceva ce nu le place, și se tem și de mișcarea frunzei, — semn, că conșciența nu li-e tocmai curată.

Pentru masa studenților din Blășiu. Ca rescumpărare a felicitărilor din incidentul țilei sale onomastice, d-l Petru Pop jude la tribunalul reg. din Brașov, a dat 30 corone pentru masa studenților din Blășiu.

Supărarea Croaților pe Banffy. O telegramă din Agram (Croația) anunță, că a fost mare gălăgie în consiliul comunal de acolo din cauza cunoscutelor articole ale fostului prim-ministru ungar Banffy, prin cari cere maghiarizarea tuturor Croaților. S'a propus ca Banffy să fie declarat ca scos din cetățenia de onore, ce i-s'a acordat, însă propunerea a fost respinsă.

„România Jună” din Viena și-a constituit noul comite astfel: Președinte: Gavril Barbu, cand. ing. Vice-președinte: Alexandru Sbiera, cand. forest. Secretar I: Iuliu Moldovan stud. med. Secretar II: Theodosiu Iliuț, stud. forest. Cassar: Iuliu Posner stud. ing. Controlor: Teodor Vicol stud. forest. Bibliotecar: Mihaiu Dobrovolschi stud. forest. Econom: George Cosma stud. ing.

Deputatul sas Henric Schwicker, ales în cercul Cristianului (comit. Sibiu) a încetat din viață. Schwicker s'a născut la 1839 într'o comună din comitatul Timiș, a fost profesor la un gimnasiu din Budapesta, la 1888 a fost ales deputat dietal cu program liberal. Pe terenul literar a lucrat timp de 30 de ani, ocupându-se mai ales cu istoria, geografia și statistica. În timpul din urmă era afară de partide.

Călătoria regelui Italiei. „Popolo Romano” din Roma spune, că regele Victor Emanuel III, însoțit de ministrul de externe Prinetti, va pleca Vineri din Ranonigi și Sâmbătă seara va sosi la granița

rusescă, unde va fi întâmpinat de marele duce Vladimir și de ofițeri superiori. La Peterhof va sosi Duminecă dimineață. Tot Duminecă se va da în onorea lui un prând de gală în palatul din Peterhof.

Iubileul Papei. Din Roma se vestesce, că din incidentul jubileului Papei 1500 de ómeni săraci au fost ospetați Duminecă în Vatican. La acest ospet unic în felul său au asistat numeroși cardinali.

Concertul d'omnei d'Asty. Pentru concertul de Duminecă al d'omnei d'Asty, biletele se pot căpeta la librăria Hiemesch. Mâne vom publica programul.

Cutremure de pământ. Diarul „N. Fr. Presse” află din Salonic, că au fost acolo 30 de sgduiduri de cutremure de pământ, dintre cari 8 fôrte tari. A treia parte din populație a fugit la loc deschis unde s'au întins corturi. Tote fabricile și prăvăliile s'au închis.—O depeșă din Constantinopol spune, că la Zelinova, aprópe de Serres, continuă cutremurele de pământ. Panica sporesce. Sunt patru morți.

Țarul Nicolae și viitorul prinț al Italiei. După cum se telegrafază din Roma, Regele Victor Emanuel, cu ocazia visitei sale la Petersburg, va conferi Țarului Nicolae colanul ordinului „Annunziata”, cea mai înaltă decorație italiană. La întórcerea regelui se va anunța în mod oficial starea interesantă a reginei Elena. Țarul Nicolae va merge la Roma, ca să țină în brațe, la botez, pe noul principe al casei de Savoia. Se calculéză că nascerea va avé loc în Noemvrie.

Atrocitățile americane în Filipine. Din Manila se anunță, că în cursul procesului unui cap de rebeli, s'au făcut destăinuirii de o gravitate excepțională. S'au constatat atrocitățile de cari s'au făcut vinovați funcționarii americani pentru a stórcé márturisiri dela cei arestați. E vorba să se facă o interpelare în congresul din Washington.

Mésuri radicale în Rusia. Se scrie din Petersburg: Directorul de poliție de aici, generallieutenant Kleigels a luat măsuri rigurose contra jidovilor și toți acei jidovi, cari n'au domiciliul lor stabil în Petersburg au fost espulsați fără milă. Tot orașul a fost perchișionat de patrule și toți acei jidovi, cari nu s'au putut legitima cu documente, că au dreptul domiciliului în Petersburg, au fost escortați din capitala Rusiei, ér persoanele, cari i-au găzduit, au fost condamnați pe cale polițienescă la arest riguros. Se vede, că jidovii éráși au fost prinși cu ocaua mică.

O petrecere de vară se va arangia Duminecă în 13 Iulie s. n. a. c. în școla din Varviz, în favorul înfrumșetării bisericești, ce se va înființa. Prețul intrării de persónă 1 cor. 60 bani, de familie 3 cor. Ofertele mariuimóse se vor cuita prin diare. Inceputul la 8 ore seara.

Literatură.

Observări critice la opul „Metropolia Românilor ortodoși din Ungaria și Transilvania” și „Observări la „Răspunsul” precucioșiei sale d-lui archimandrit Dr. Ilarion Pușcariu”. — De Dr. Petru Ionescu, profesor. Editura autorului. Caransebeș 1901. — Tiparul tipografiei diecesane. O broșură de 48 pagini 8°. Prețul ?

În editura librăriei centrale Stănculescu & Georgescu în Ploiesci (tipografia „Lumina”) au apărut Nuvele alese, scrise de celebrii: Bret-Harte, Em. Zola, Alph. Daudet, Fr. Coppée, Gogol, Banville, Mauissant și Maizeroy și traduse de d-l B. Marian, diarist în București. Volumul tipar și hârtie elegantă, de 145 pagini, e numai 1 Leu. Aceștia interesantă culegere de novele va ofere cetitorului o plăcută distracție.

ULTIME SCIRI.

Roma, 8 Iulie. Imprejurarea, că Regele Victor Emanuel nu va visita și pe monarhul Francisc Iosif, se

comentéză aici în sensul, că tripla alianță s'a reînnoit în contra voinței Italiei. Cercurile oficiale din Roma și Viena sunt convinse însă, că în curénd se vor regula raporturile dintre curtea italiană și cea austriacă.

NOU ABONAMENT

LA

„GAZETA TRANSILVANIEI”.

Cu 1 Iulie st. v. 1902

se deschide nou abonament, la care invităm pe toți amicii și sprijinatorii foiei noastre.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria: Pe un an 24 corone, pe șese luni 12 corone, pe trei luni 6 corone, pe o lună 2 corone.

Pentru România și străinătate: Pe un an 40 franci, pe șese luni 20 franci, pe trei luni 10 franci, pe o lună fr. 3.50.

Abonarea se pôte face mai ușor prin mandate postale.

ADMINISTRAȚIUNEA.

Diverse.

Sinuciderile în Prusia. O statistică oficială, ce s'a publicat acum la Berlin, arată că anul trecut 6660 persoane, dintre cari 5257 bărbați și 1403 femei, s'au sinucis în Prusia, cifră enormă.

Forma de sinucidere preferată în Prusia de ambele sexe e spânzurarea, căci 3849 inși s'au spânzurat; vine apoi înecarea: 1243 disperați s'au înecat, dintre cari 522 femei, 832 prusieni au preferat mórtea prin revolver, puțin întrebunțat de femei, dintre cari numai 32 și-au sburat creerii.

Vine apoi otrava: 148 bărbați s'au otrăvit și 81 femei. Și-au tăiat gâtul: 39 bărbați și 22 femei; aruncarea de pe monumente publice a fost chipul de sinucidere adoptat de 72 bărbați și 52 femei. 43 bărbați și femei au adoptat blanda formă a morții orientale: și-au tăiat vinele la băile lor, pôte sub înfrurirea cetirei sfârșitului lui Petrone în romanul „Quo Vadis”.

Fôrte puțin și-au ales mórtea prin asfixie (mangal de cărbuni) ca în Franța. În schimb 2 prusieni și-au spintecat pântecile... după moda chinezescă.

Mai sunt alții, cari s'au aruncat pe șinele trenului etc.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor responsabil: Traian H. Pop.

DOCTORUL

ALEXANDRU de VAIDA-VOEVOD

specialist pentru bóle interne

CARLSBAD,

Alte Wiese, „Blauer Schlüssel”.

Stabiliment de hydrotherapie

Wällischhof

— stațiunea de tren Brunn—Maria Enzersdorf 30 minute depărtare dela Viena —

arangiament modern, prețuri moderate.

(medicul, folosirea băilor, locuință, proviziunea întregă 21—32 fl. la săptămână, amăsura locuinței).

Cu prospecte și informațiuni detaliate stă la dispoziție direcțiunea stabilimentului și medicii:

Dr. Lazar Popovici, Dr. Marius Sturza,
medic consiliar medic dirigent în Wällisch-
Viena XV Mariabilfer- hof p u. Maria-Enzers-
strasse Nr. 136. dorf bei Wien.

